

KAISA VIITALA

KLAANIN TULEVAISUUS

Karisto
Helsinki

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Kirjan syntyä on edistänyt Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahasto.

© Kaisa Viitala ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-50743-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

*Työystäville,
jotka sekä pitävät jalkani maan pinnalla
että minut joka tavalla pystyssä.*

OSA 1

1. Vuoden toinen aamu

Talvinen aamuaurinko iski vaakasuoraan ikkunasta räikeänä kuin salama. Agnes siristi silmiään kirjoituspöydän ääressä. Oli tietysti mukavaa, kun vuoden pimein aika alkoi olla ohi, mutta lumisten vuorenhuippujen lomitse säkenöivä valo oli jotenkin liian voimakasta hänelle juuri nyt.

Epäilemättä kenellä tahansa Gilleshielin linnan asukkaista olisikin ollut jokin enne kerrottavana siitä, mitä vuoden toisen aamun aurinkoisuus merkitsi tulevaisuuden kannalta – hyvää tai pahaa. Useimmien tietysti pahaa, sillä Agnes ei muistanut montakaan ylämaalaista ennustusta, jotka eivät olisi ehdottomasti tienneet jonkun kuolemaa. Hän oli kerran kysynyt keittäjätär Lobbanilta, eikö jokin tapahtuma voisi joskus ennustaa jotakin hyvää, mutta saanut tältä pöyristyneen katseen.

Hetken Agnes epäröi, nousisiko vetämään uutimet ikkunan eteen, mutta päätti sittenkin jättää sen tekemättä. Hänen rammat jalkansa olivat yhä sen verran kipeät kaikista vuodenvaihteen juhlintaan kuuluvista valmisteluista ja niihin liittyvistä ylimääräisistä askeleista, että nyt hän koetti välttää pientäkin räsytystä viimeiseen asti. Niinpä hän vain suojasi silmiään toisella kädellä käydessään läpi päättyneen vuoden taloustilejä.

Tileissä oli tietenkin merkintöjä vain viimeiseltä puolelta vuodelta, olihan linnan tytär Ailsa elänyt vapaana kuin kotka Ben Srönin huipun yllä, ymmärtämättä mitään mistään taloustilien ylläpidon tarpeesta. Gilleshielin taloutta oli käytännössä hoitanut keittäjätär Lobban, joka puolestaan ymmärsi paljon asioita. Hän ei kuitenkaan osannut lukea eikä kirjoittaa, vaan luotti muistiinsa ja vahvaan kokemukseensa sen suhteen, paljonko mitäkin ruoka- ja muuta tarviketta piti olla

varastossa vuoden vaihtuessa, jotta pärjättäisiin seuraavaan sadonkorjuuseen asti.

Nyt oli toisin. Nyt tilejä oli pidettävä, eikä pelkästään siksi, että äiti oli opettanut Agnesille niiden kuuluvan oleellisena osana emännän tehtäviin. Agnes halusi ehdottomasti olla tietoinen Gilleshielin ja sitä myöten Fingalin taloustilanteesta aivan erityisesti sen jälkeen, kun tämän kauppasuhdeverkosto oli romahtanut edellisenä syksynä Edinburghissa levinneiden juorupuheiden myötä. Agnes tekisi kaiken vallassaan olevan säästääkseen sen minkä voi, jotta katastrofia ei tulisi. Ja vaikka se sittenkin tulisi, se ei ainakaan pääsisi iskemään heidän kimppuunsa yllättäen.

Toki parin päivän takaisesta Gilleshielin uudenvuodenjuhlasta ei olisi voinut aavistaa, että linnassa olisi koskaan kuultukaan mistään säästäväisyyteen liittyvästä, saati että mikään oli vialla *MacGille Donnin* varoissa. Tarjoilu oli ollut yhtä ylenpalttista kuin aiempina vuosina, ja juhlatunnelma oli noussut kattoon välillä kirjaimellisesti. Jossain vaiheessa aamuyötä, naisten jo vetäydyttyä yhä meluisammaksi käyvästä seurueesta, oli joku klaanin miehistä nimittäin saanut päähänsä kii-vetä ylös kohti kiviaulan holvikaaria. Kuinka mies tähän oli kyennyt, sitä Agnes ei oikein käsittänyt, mutta oli kiitollinen siitä, että uskalias oli saatu turvallisesti alas. Sekin olisi epäilemättä nähty huonona enteenä, jos päällikön uudenvuodenjuhlassa olisi yksi vieraista mät-kähtänyt alas kivilattiaan ja taittanut niskansa.

Myös Lily-serkku oli ollut mukana juhlassa, vaikka Agnes oli salaa toivonut tämän nyrpistelevän moiselle nenäänsä ja pysyvän mieluummin hoivaamassa Douglas Logiea, yhtä Fingalin *gillieistä*, joka oli saanut keuhkokuumeen pelastettuaan jouluyönä Emily-tädin järvestä. Douglasin kuume oli kuitenkin alkanut hellittää juuri ennen uutta-vuotta, ja mies oli nukkunut aattoiltana niin rauhallisesti, että Lily oli lähtenyt lemmittynsä luota aulaan pelkkää uteliaisuuttaan.

Sitä, oliko Lily nyrpistellyt nenäänsä ylämaalaisten juhlimistavalle paikan päällä, ei Agnes lopulta onneksi tullut huomaamaan. Hän oli ollut liian huolissaan siitä, että myös Fingalin sisar Ailsa,

joka oli viimeisillään raskaana, oli ehdottomasti vaatinut päästä mukaan juhlaan.

Agnesista se oli ollut monin tavoin vaarallista. Meluisa uuden-vuodenjuhla tungoksineen ja juoppojen horjahteluineen oli hänen mielestään ympäristö, jota nuoren äidin olisi pitänyt ehdottomasti välttää, ja lisäksi Ailsan läsnäolo oli hänestä yksinkertaisesti sopimaton. Eiväthän noin pitkällä raskaana olevat naiset missään tapauksessa esiintyneet julkisesti!

Agnes oli saanut vahvan tuen mielipiteelleen keittäjätär Lobbanilta, joka oli ollut jo monta kuunkiertoa kauhuissaan Ailsan vapaasta liikkumisesta Gilleshielissä. Mutta siinä, missä Agnes pelkäsi Ailsalle ja lapselle tapahtuvan ennemmin jotakin ruumiillisesti vaarallista, selitti keittäjätär huolissaan, että raskaus olisi pitänyt ehdottomasti jo varhaisesta vaiheesta alkaen salata kaikilta ulkopuolisilta sen tähden, etteivät keijukaiset ja peikot ja muut vaaralliset olennot saisi tietää lapsesta. Nämähän voisivat tehdä sille jotakin pahaa jo kohdussa tai sen synnytyä vaihtaa sen omaan jälkeläiseensä, ennen kuin pienokainen ehdittäisiin kastaa. Ja mikä olisi parempi paikka tällaisten kammottavien olentojen vakoilla ihmisiä kuin juhla, jossa väkeä kulki ulos ja sisään eikä kukaan erityisemmin tarkkaillut tulijoita!

Monelta taholta painostettuna Ailsa, jonka kieli tuntui muuttuvan sitä terävämmäksi, mitä pidemmälle raskaus eteni, oli tiedustellut, tapasivatko raajarikot sitten esiintyä julkisesti ja oliko Agneskin kenties lapsena vaihdettu, koska keijujen vaihdokkaathan olivat nimenomaan sairaalloisia.

Tietysti käly oli heti sen jälkeen kauhistunut lipsahdustaan ja anelut Agnesilta anteeksiantoa, eikä Agnes taaskaan voinut muuta kuin vakuuttaa sitä. Isä Malcolm oli nimittäin yhä Gilleshielissä, eikä Agnes halunnut joutua jälleen kerran keskustelemaan tämän kanssa siitä, miten muiden puheisiin suhtautua ja miten olla tuomitsematta lähimmäisiään. Mutta muisto tästä Ailsan tölväisystä oli jälleen kirvellyt kauan eikä totisesti ollut omiaan nostattamaan hänen omaa juhla-mieltään.

Lisäksi Agnes oli pelännyt, että omasta kuumeestaan toipunut Emily-täti lähtisi jälleen harhailemaan pitkin poikin Gilleshieliä ja ehkä jopa ulos, sillä kukaan palvelijoista ei tuntunut halukkaalta istumaan vartioimassa tätiä juuri uudenvuodenyönä. Käytännön pakosta Agnes oli myöntynyt siihen, että tädille annettiin vanhan parantajan Odran Loganin tuomaa uutetta, joka vaivutti Emily-tädin rauhalliseen uneen pitkälle uudenvuodenpäivään asti.

Lopulta kaikki oli mennyt hyvin. Ailsa oli ollut sen verran väsynyt, että oli vetäytynyt levolle heti aterian jälkeen, jo paljon ennen puoltayötä. Lily oli kadonnut päällikön pöydästä samoihin aikoihin epäilemättä sittenkin takaisin Douglasinsa luo. Alistair Gilfillian oli jäänyt velvollisuudentuntoisena Fingalin seurueeseen, kunnes tämä oli havahtunut Ailsan poistumiseen ja kehottanut Alistairia seuraamaan vaimoaan.

Agnes puolestaan oli viitannut Millieä auttamaan hänet yläkertaan rouvan kamariin heti, kun kello oli lyönyt kaksitoista, maljat oli juotu ja kohteliaisuudet vaihdettu. Vaikka hän nyt olikin Gilleshielin emäntä ja Fingalin vihitty vaimo ja vaikka klaanin nuoret naiset tilanteen ymmärtäen eivät enää tuoneet itseään tykö päällikölle – sitä Neilanimistä suupaltaa ei edes näkynyt juhlissa – hän ei halunnut viipyä yhä remuavammaksi muuttuvassa seurueessa yhtään enempää kuin oli pakko.

Agnes ei ollut kuitenkaan saanut nukutuksi. Hänen päässään olivat pyörineet kaikki Gilleshielin tämänhetkiseen elämään liittyvät asiat sekoittuneina edellisen uudenvuodenyön muistoihin. Ja vaikka sinä yönä Millie ei nähnyt tarpeelliseksi teljetä rouvansa ovea eikä todellakaan nukkua lattialla hiilihanko valmiina ja vaikka aamuyöstä Fingal sen sijaan kömpi Agnesin viereen hyväntuulisena ja viskiltä lemuavana ja veti hänet syliinsä, ajatusten kierre ei ollut helpottanut edes miehen vihdoin sammuttua.

Nyt Agnes huokasi, suoristautui tuolissaan ja hieroi niskaansa. Hän epäröi hetken, soittaisiko Millieä tuomaan uuden kupillisen teetä, mutta antoi jo soittonarua hapuilleen kätensä vaipua. Hänen

pitäisi joka tapauksessa pian kutsua palvelijatarta auttamaan portaissa, koska oli mentävä alas katsomaan, oliko aulan siistiminen juhlan jäljiltä saatu päätökseen.

Samassa rouvan kamarin ovi aukeni koputtamatta ja Emily-täti astui sisään. Häntä seurasi yksi Gilleshielin aputyttöistä, jotka vuorotellen määrättiin viettämään päivänsä hulluksi tulleen rouva Hunterin seurana ja kulkemaan tämän perässä valvomassa, ettei rouva yrittäisi uudestaan järveen tai tekisi muuta vahinkoa itselleen. Nytkin Agnes näki tädin takaa yhden pikkupiian pelästyneet silmät. Kukaan ei varmaan ollut muistanut ohjeistaa lasta siitä, mitä tehdä, jos sekopäinen rouva Hunter pyrki muutta mutkitta päällikön vaimon kamariin.

– Minä etsin keittäjätärtä! Emily-täti sanoi levottomasti ja hypisteli käsissään yhtä niistä nenäliinoista, joita Agnes oli hänelle antanut edellisenä syksynä Edinburghissa tädin kertoessa Colin-sedän vararikosta ja sortumisesta kavallukseen. Jostakin syystä nuo nenäliinat olivat tädille hyvin tärkeitä, ja hän hermostui heti, ellei saanut sellaista käsiinsä.

Agnesista oli oudolla tavalla lohdullista, että vaikka täti oli selvästi aivan sekaisin, jokin pysyi: tämä puhui yhä tavalla, joka kuulosti siltä kuin jokaisen lauseen perässä olisi ollut huutomerkki.

– Rowan, Agnes sanoi pikkupiialle gaeliksi, – vie rouva alas keittiöön.

Hän ei yleensä pystynyt pitämään mielessään kaikkien näiden sinne tänne linnassa vilistävien aputyttöjen ja -poikien nimiä, mutta erinäisistä Agnesin omiin muistoihin liittyvistä syistä tämän lapsen englanniksi pihlajaa merkitsevä nimi oli helppo muistaa.

Rowan niiasi niin pelästyneenä, että putosi melkein istumaan.

– Alas keittiöönkö, hän sopersi ja vilkaisi Emily-tätiä.

Niin tietysti! Tyttoparka oli määrätty seuraamaan tätiä, mutta hän pelkäsi kuollakseen hullua vanhaa naista, eikä tohtinut ajatellakaan tämän määräämistä johonkin tiettyyn suuntaan.

Agnes nousi pöytänsä äärestä nojautuen lattialla seisovaan tukikahvaan, jonka Ewen Lennan oli tehnyt ja joka voitiin siirtää vuoteen vierestä sinne, missä kulloinkin tarvittiin.

– Emily-täti, hän sanoi niin selkeästi kuin osasi. – Kuuleeko täti minua?

– Colin ei pidä siitä, että aamiaiselta myöhästyään! täti puuskahti närkästyneenä, kun hänen kuuloaan epäiltiin.

– Aivan niin, Agnes myötäili, tunnusteli hetken jalkojensa kanta-vuutta ja otti sitten keppinsä mennäkseen niin lähelle tätiä kuin uskalsi. Emily-täti ei ollut osoittautunut vielä millään tavalla väkivaltaiseksi, mutta näin huterilla jaloilla oli silti paras pysytellä tästä turvallisen välimatkan päässä. – Tädin pitää nyt mennä alas keittiöön puhumaan hyytelöstä.

Keittiötä hallitseva Riane Lobban ei tietysti ymmärtäisi sanaakaan Emily-tädin englanninkielisestä puheesta eikä Emily-täti keittäjättären gaelista, mutta sillä ei ollut mitään merkitystä. Vain sillä oli, että keittiössä täti useimmiten rauhoittui saadessaan jonkin vihannesnaatin tai taikinapalan hypistelläkseen.

– Alas keittiöön, Emily-täti, Agnes toisti. – Rowan opastaa tädin sinne, tämä tyttö tässä. Täti menee hänen perässään. Rowan, *thoir i dhan chidsin*.

Rowan näytti entistä säikähtäneemmältä tämän uuden käskyn johdosta, aivan kuin hullun rouva Hunterin perässä kulkeminen olisi sittenkin ollut vähemmän pelottavaa kuin tämän edellä kulkeminen. Mutta kaikkein pelottavinta olisi ollut tietysti eleelläkään vastustaa *MacGille Donnin* vaimoa, se lapsen päähän oli epäilemättä taottu tämän lähtiessä kotimökistään palvelukseen Gilleshieliin. Niinpä Rowan tarttui vapisevalla kädellä Emily-tädin hameenhelmaan ja nykäisi tätä varovasti oikeaan suuntaan.

– Colin ei pidä siitä, että aamiaiselta myöhästyään! Emily-täti huomautti hiukan epävarmasti.

– Aivan oikein, sanoi Agnes lempeästi. – Siksi tädin pitää nyt mennä keittiöön. Rowan opastaa.

Äkillisessä hellyydenpuuskassa hän otti kirjoituspöydällään olevalta tarjottimelta muutamia kaurakakkusia, jotka keittäjätar Lobban oli lähettänyt aiemman teekupillisen mukana rouvan virkistykseksi, ja ojensi ne Rowanille.

Tytön silmät suurenivat ja suu avautui, kun hän näki, mitä hänelle tarjottiin. Sitten hän vilkaisi ympärilleen kuin varmistaen, ettei ylhäinen rouva tarkoittanut lahjaa jollekulle toiselle, ojensi kätensä, niiaa niksautti ja katki kakkuset salamannopeasti hameensa taskuun, ennen kuin joku tulisi ottamaan ne häneltä pois.

– *Feuch an lean thu mi*, hän sitten urhoollisesti puhutteli Emily-tätiä ja veti tämän hameenhelmaa hieman voimakkaammin.

Agnesin suureksi helpotukseksi täti kääntyi ja todellakin seurasi pikku opastajaansa ulos huoneesta ja toivottavasti turvallisesti alas Gilleshielin monia portaita aina keittiöön asti. Keittäjätar kyllä sitten pärjäisi tädin kanssa.

Palatessaan pöytänsä ääreen Agnes ei halunnut ajatella herkkupaloja, jotka oli antanut aivan ilman syytä vieraalle lapselle, vaikka tämä jo sai elantonsa Gilleshielissä työtään vastaan. Hän ei halunnut ajatella tekonsa liittyvän mitenkään siihen, ettei ollut vielääkään ras-kaana, vaikka heidän häistään oli kulunut puoli vuotta ja vaikka Fingal oli kaikkea muuta kuin innoton aviollisissa velvollisuuksissaan.

Ailsa synnyttäisi aivan pian, arveltiin – klaaninpäällikkyyden perimys pystyttäisiin kyllä sitten jotenkin järjestämään. Agnesin piti unohtaa nyt edes tämä huoli ja keskittyä vain taloushuoliin. Niille hän pystyi tekemään jotakin.

2. Muotoja ja sääntöjä

Lily Hunter heittäytyi selkänojaa vasten lepotuolissa, jossa oli tähän asti istunut innokkaasti eteenpäin kumartuneena.

– Sietämätöntä! hän puuskahti. – Rammalta ei tietysti pidä suuria odottaa, mutta etkö sinä voisi edes *yrittää!*

Agnes puristi suunsa tiukaksi viivaksi. Kuluneen puolentoista vuoden aikana hän oli tehnyt useita hyviä päätöksiä serkkuunsa liittyen, mutta joutunut yksi kerrallaan toteamaan ne kaikki mahdottomiksi pitää. Tällä hetkellä hänen lähin tavoitteensa olikin vain saada molemmat kätensä pysymään helmassaan eikä tarttua niillä esimerkiksi Lilyä kurkusta. Jos Lilyn käytös murtaisi tämänkin hyvän päätöksen, serkku saisi syyttää vain itseään.

– Älä ole niin kärsimätön! Agnes vastasi äänellä, jonka yritti pakottaa levolliseksi, vaikka kädet puristuivatkin sylissä yhä tiukempaan nyrkkiin. – Ei kukaan opi uutta kieltä viikossa eikä kahdessakaan. Minä olen opetellut gaelia kohta vuoden, sitä joka päivä ja useimmissa tilanteissa puhuen ja kuunnellen, enkä vielääkään selviä kovin monimutkaisista keskusteluista!

Lily tuhahti.

– Sinä vain teet tämän minulle tahallasi vaikeammaksi kuin se onkaan, serkku ilmoitti. – Tuollaisessa siansaksassa ei voi oikeasti olla noin paljon muotoja ja sääntöjä!

Agnes kohautti olkapäitään ja puristi käsiään nyrkkiin nyt niin lujasti, että kynnet upposivat kipeästi kämmeniin. Fingal tuskin haluaisi omaa vaimoaan päällikön tuomioistuimen eteen, vaikka epäilemättä Lilyn kuristamiseen liittyisikin useita lieventäviä asianhaaroja.

– Ehkä sinä sitten jatkossakin pärjääät Douglasin kanssa ilman mitään kielitaitoa, Agnes vihjasi.

He istuivat Gilleshielin alakerrassa, kirjaston takana sijaitsevassa pienessä kamarissa, joka oli päiväsaikaan Agnesin lepo- ja oleskeluhuone. Siellä hän saattoi hoitaa rauhassa omia asioitaan ilman että hänen tarvitsi vääntäytyä ylös ja alas yläkertaan vieviä korkeita portaita useammin kuin oli aivan pakko. Tammikuisen päivän kirkkaus ikkunan takana oli jo taipumassa siniseen hämärään, ja Loch Gealin pinta kiilteli jäähileisenä.

Lily oli muutamia päiviä aiemmin tullut tähän samaiseen huoneeseen selvästi kiusaantuneena mutta hyvin päättäväisenä ja pyytänyt, että Agnes opettaisi hänelle gaelin kieltä. Agnes oli ollut pyynnöstä sekä ilahtunut että hämmentynyt: Lily oli suhtautunut aina halveksien niin gaeliin kuin kaikkeen muuhunkin ylämaalaiseen elämäntapaan liittyvään. Kun tämä nyt halusi oppia kieltä, sen täytyi tarkoittaa, että serkku oli tosissaan Douglas Logien suhteen.

Sitä, miten sopivaa Colin Hunterin tyttären monestakaan syystä oli seurustella MacTorrianien klaaninpäällikön *gillien* kanssa, Agnes ei voinut olla yhä ajattelemaa toisinaan öisin, kun ei saanut unta. Mutta Fingal oli tehnyt päätöksensä tässä asiassa, eikä se kuulunut enää Agnesille. Ja kaiken joulun aikaan tapahtuneen jälkeen hän oli Lilyn kysyessä tietenkin luvannut, että opettaisi serkulleen gaelia.

Nyt hän jo katui syvästi lupaustaan.

– Mitä väliä sillä on, sanonko minä *i* vai *esan*! Lily nyt puuskahti ja katsoi Agnesiin niin raivoissaan, että arvatenkin oletti serkkunsa olevan vastuussa gaelin kielen sukupuolia merkitsevien ilmausten erilaisuudesta.

– Käytähän sinä englannissakin eri sanaa riippuen siitä, onko ”hän” mies vai nainen! Agnes muistutti. Hän painoi mieleensä, että käskisi jatkossa Millien ilmaantumaan paikalle jonkin keksityn, kiireellisen asian kanssa lyhyin väliajoin aina silloin, kun Agnes oli serkkunsa seurassa, jotta hän pääsisi tarvittaessa Lilystä kunniallisesti eroon, ennen kuin räjähtäisi.

– Mitä se tähän liittyy! Lily pärskähti. – Jokainenhan nyt englantia osaa!

– Ehkä sinä sitten keskustelet jatkossa Douglasin kanssa mieluummin englanniksi, Agnes ehdotti, ennen kuin ehti tajuta mitä sanoi.

Lilyn silmät alkoivat loistaa.

– *Hänhän* voisi tosiaan opetella... Olisihan se paljon järkevämpää!

– Ei voisi, Agnes keskeytti. – *Hänellä* on parempaakin tekemistä.

– Oh, sinun miehesi on parasta lakata komentelemasta Douglasia! Lily tiuskaisi. – Hänen pitää saada toipua vielä pitkään rauhassa, ei hän ole mikään palvelija!

Agnes tunsu hetken suurta halua nousta, nojautua huoneen seinään ja hakata päätään sen puupanelointiin, ehkä jopa seinäkiviin. Tajunnan menetys ei voinut olla paljontaan tätä pahempaa.

– Sinä pyysit minua opettamaan sinulle gaelia, hän kuitenkin tyytyi muistuttamaan. – Minä en tarjoutunut sellaiseen kunniatehtävään. Joten jos niin ajattelet, voimme aivan hyvin lopettaa tähän.

Ja nyt Agnes todellakin nousi ja hapuili kepin käteensä.

– *Minulla* on nimittäin parempaakin tekemistä, hän vihjasi.

Lilyn silmät laajenivat.

– Niin, totta kai sinulla on! Minähän olen vain tyttöparka, jonka isä on syyttä suotta joutunut vankilaan, hyvä jottei hirsipuuhun, ja joka on menettänyt viattomana kotinsa ja maineensa ja kaiken, mitä omisti, ja jota kohtaan kaikki ovat niin ilkeitä...

Uskomatonta kyllä, Lily onnistui todella puristamaan silmänurkkiinsa jotakin kiiltävää, aivan kuin olisi ollut aidosti itkun partaalla. Agnes puri hampaansa yhteen ollakseen muistuttamatta, että Colin-setä oli tyrmässä aivan syystä ja että jos Lily olisi Edinburghissa käyttänyt vähääkään aivojaan oman käytöksensä suhteen, heidän kaikkien elämä olisi tällä hetkellä huomattavasti mukavampaa.

Mutta koska ei jaksanut juuri nyt riitaa, joka tällaista muistutusta epäilemättä seuraisi, hän vain puisti päätään kuin lapselle ja sanoi lempeästi:

– Kylläpä sinulla on rankkaa. Ehkä sitten mieluummin muutat täältä jonnekin muualle, jossa sinua kohtaan ollaan ystävällisempiä.

Lily mulkaisi serkkuaan. Valitettavasti he kumpikin tiesivät, että Lilyllä sen paremmin kuin Emily-tädilläkään ei ollut tällä hetkellä mahdollisuutta

muuttaa yhtään mihinkään Gilleshielistä. Lilyllä tuskin olisi ollut ha-
luakaan, sikäli kuin Douglas Logie ei ollut valmis lähtemään hänen
kanssaan, ja sitä ei aivan äkkiä tapahtuisi. Eikä edes Agnesin toisinaan
hyvinkin vilkas mielikuvitus riittänyt kuvittelemaan Lilyä minkään tur-
vemökin emäntänä huolehtimassa miehestään ja äidistään.

– Istu alas, Lily mutisi lopulta vastentahtoisesti. – Älä ole aina niin
ollaksesi.

Agnes istuutui, lähinnä siksi, että hänen jalkansa eivät kestäneet
yhtään pidempää paikallaan seisomista. Se harmitti häntä aina, kun
hän yritti olla dramaattinen.

– Jatketaan sitten, hän sanoi.

Kun Ailsa oli alkanut vuotta aiemmin opettaa Agnesille gaelin
kieltä, kyse oli ollut vähän kuin leikistä. Silti kumpikin nuorista nai-
sista oli ottanut opiskelun tosissaan, sillä Agnes tahtoi Ailsan oppivan
kotitalousasioita ja oli luvannut opetella vieraan kielen siitä hyvästä.
Heillä ei ollut tietysti minkäänlaisia oppikirjoja kummastakaan
aiheesta, mutta Agnes oli tehnyt gaelin sanoista ja säännöistä muistiin-
panoja ja harjoitellut kielen käyttöä ahkerasti, vaikka palvelusväki toi-
sinaan hymyilikin takanapäin hänen tavalleen puhua.

Valitettavasti Lily ei ollut lainkaan yhtä innostunut muistiin-
panoista eikä harjoittelusta. Hän oli näköjään olettanut, että Agnes
latelisi hänelle muutamia sanoja – joista tärkeimmät oletettavasti liit-
tyisivät lemmenelämään – ja sen jälkeen hän selviäisi sujuvasti ja itse-
näisesti tilanteesta kuin tilanteesta.

Kun näin ei kuitenkaan ollut käynyt ja kun varsinkin Agnesin oma
sanavarasto muodostui lähinnä epäromanttisista, arkielämässä tarpeel-
lisista sanoista ja fraaseista, eivät tämän iltapäivän kaltaiset kimmah-
dukset olleet harvinaisia. Agnes toivoikin hartaasti, ettei huoannut hel-
potuksesta liian näkyvästi, kun huoneen oveen samassa koputettiin.

– Rouva, sanoi sisään kurkistava Millie, – lapsenpäästäjä tuli.

– Ah! Agnes sieppasi taas keppinsä kuin peläten, että lapsenpäästäjä
karkaisi tiehensä, ellei hän olisi nopea, ja rangaistukseksi hän joutuisi
edelleen jäämään Lilyn seuraan.

– *Sinulla* tuskin on tuollainen hoppu tavata lapsenpäästäjää! sinkautti Lily tyytyväisen näköisenä.

Agnes sävähti ja toivoi, ettei serkku huomannut sitä.

– Tulen heti, hän ilmoitti Millielle ja lähti huoneesta tämän perässä niin nopeasti kuin suinkin pääsi.

3. Tammikuun ilta

– Minkä ikäinen sinä olit, kun Ailsa syntyi? Agnes kysyi.

Fingal, joka istui kirjaston takan ääressä suuressa lepotuolissa harvinaisen levollisena, nosti katseensa sanomalehdestä. Hänen mustat silmänsä kulkivat lempeinä Agnesin yli, aivan kuin hän olisi halunnut käyttää hyväkseen jokaisen tilaisuuden katsella vaimoaan heidän ehtiessään joskus olla tällä tavalla rauhassa kahdestaan.

– Minäkö? Kymmenvuotias.

– Sinä siis muistat hyvin hänen syntymänsä?

– Määrittele ”hyvin”, Fingal hymähti. – Emme Hamishin kanssa jaksaneet oikein innostua jostakin niin hyödyttömästä kuin pikkusisaresta. Hamish oli saanut isältä keväällä uuden varsan, ja sen kouluttamiseen osallistuminen oli paljon jännittävämpää. Muistan vain, että äitiä ei näkynyt pitkään aikaan, ja se oli ikävää.

– Mutta oliko isäsi silloin... Agnes heilautti epämääräisesti kättään samoin kuten isä Malcolmilla oli tapana, kun klaanin pappi haki muististaan kadonnutta englannin kielen sanaa. – No, tuollainen!

Talvisen illan pimeyttä karkotti kirjastosta vain pari kynttilää sekä takkatulen loimu, joka heitti kummallisia tanssivia varjoja kirjahyllyjen täyttämille seinille ja takan ääressä istuvan parin kasvoille ja vaatteille. Mutta silti Agnes oli melkein varma, että Fingalin kasvojen yli kulkeva varjo ei johtunut vain valo-olosuhteista.

Sitten mies kuitenkin naurahti, joskin hiukan pistävästi, ja Agnes päätteli mielessään, että Kenneth MacTorrianin ajatteleva nyt vain yksinkertaisesti loi varjon kenen tahansa kasvoille.

– Isä ei ole kovinkaan lempeäluontoinen, kuten hyvin tiedät, Fingal tokaisi. – Tuskin hän välitti pahemmin murehtia... mistään.

– Kai hänkin sentään käsitti, miten vaarallista synnyttäminen on! Agnes puuskahti. – Enkä minä puhu nyt edes niistä keijukaisista ja peikoista, joista rouva Lobban on niin huolissaan, vaan hengenvaarasta!

– En tiedä. Fingal painoi katseensa lehteen kuin olisi äkkiä todennut sen sisältämät uutiset paljon kiinnostavammiksi kuin käydyn keskustelun. – Jos äidille olisi sattunut jotakin, isä olisi tietysti mennyt uudelleen naimisiin.

Oli kulunut muutama päivä lapsenpäästäjän saapumisesta Gilleshieliin. Agnes oli jälleen kiitollinen rouva Lobbanista, joka ymmärsi tuollaisia asioita. Hän itse olisi varmaan tajunnut lähettää hakemaan Tiree Kerriä vasta sitten, kun Ailsan synnytys olisi jo alkanut, paitsi ettei hän olisi tiennyt haetuttaa juuri Tireeta. Mutta rouva Lobban tiesi, että tämä oli klaanin paras lapsenpäästäjä ja että Tireen äiti oli auttanut maailmaan niin Fingalin, Ailsan kuin näiden Sheriffmuirin taistelussa kolmetoista vuotta sitten kaatuneen vanhimman veljen Hamishin.

Ja niinpä nyt, kiitos keittäjäntären kaukonäköisyyden, Tiree Kerr tuli ajoissa hoitaakseen synnytyshuoneen valmiiksi kaikessa rauhassa yhdessä Ailsan kanssa ja valmistellakseen myös nuoren äidin synnytystä varten. Harmillista tässä oli vain se, että odotettavan lapsen isä näkyi olettaneen lapsenpäästäjän saapumisen jollakin salaperäisellä tavalla vauhdittavan synnytyksen alkamista. Kun sitä ei ollut vielääkään tapahtunut, Agnes ei ollut aivan varma, tulisiko Alistair ensin hulluksi vai sekoaisivatko he muut tämän levottomuuden vuoksi.

Alistair ravasi edestakaisin Gilleshielissä, oli tehdä vaimonsa todellakin sekopäiseksi kyselemällä tältä jatkuvasti oloa ja vointia, yritti antaa Ailsan makuuhuoneen järjestelyssä hyviä ohjeita lapsenpäästäjälle, joka ei niitä totisesti tarvinnut, ja oli kaikella tavalla muiden jaloissa ja täysin kykenemätön mihinkään järjestelliseen toimintaan.

Fingal oli koettanut keksiä Alistairille ylimääräisiä tehtäviä saadakseen tämän ajatukset muualle, mutta todennut lopulta parhaaksi vapauttaa miesparan toistaiseksi tämän kaikista velvollisuuksista, koska ennen niin tehokas ja asiallinen Alistair ei saanut juuri nyt mitään aikaan. Fingal olikin siirtänyt *gillieiden* vanhimman tehtävät väliaikaisesti Conn

Loudainille, jonka lapset olivat jo täysi-ikäisiä, mutta kukaan tyttäristä ei ollut vielä lapsivuoteessa.

Omastakin puolestaan Agnes oli koettanut keksiä Alistairille jotakin järkevää, yksinkertaista puuhaa saadakseen tämän ajattelemaan mitä tahansa muuta kuin vaimonsa tulevaa koettelemusta, mutta epäonnistunut yhtä täydellisesti kuin Fingal. Alistair, joka oli kohta vuoden ajan kokenut selkeää kiusaantumista siitä, että oli noussut avioliiton kautta päällikön perhepiiriin ja joutui kohtelemaan Agnesia tuttavallisemmin kuin olisi koskaan muulloin *MacGille Donnin* vaimoa kohdellut, oli nyt aivan kuin loukkaantunut sellaisesta ehdotuksestaakin, että tekisi jotakin muuta kuin murehtisi Ailsaa.

Agnes oli koettanut varovaisesti kysyä lapsenpäästäjältä, milloin synnytys oikein mahtaisi alkaa, mutta tämä oli asemansa suomalla varmuudella nauranut hänelle päin kasvoja.

– Milloin tulee ensilumi, milloin se sulaa pois! nainen oli huudautanut. – Ei rouva voi sitäkään etukäteen tietää!

Agnes olisi halunnut väittää vastaan ja huomauttaa, että oli satoja enteitä, joista säätä saattoi ennakoida, miksi ei siis synnytystäkin, kun enteiden seuraaminen oli ylämaalaisille yleensä niin tärkeää. Mutta hän ei ollut tähän hätään muistanut yhtäkään sopivaa esimerkkiä, varsinkaan gaeliksi, ja oli siksi vain koettanut hymyillä ymmärtäväisesti, ettei lapsenpäästäjä ajattelisi hänen olevan kerrassaan aivoton.

Hän oli koettanut myös pitää seuraa Ailsalle, joka alkoi selvästi itsekin hermostua – enemmänkö Alistairin levottomuuden ärsyttämänä vai siksi, että lapsenpäästäjän saapuminen merkitsi toden olevan kohta kysymyksessä pitkien odotuksen kuukausien jälkeen, sitä hän ei ehkä olisi itsekään osannut kysyttäessä sanoa.

– En minä suorastaan *pelkää*, Ailsa oli vakuuttanut ystävättärelleen hiukan kalpeana. – Tarkoitan, että joka tapauksessahan sitä joskus kuolee.

Agnes oli ollut vähällä tehdä ristinmerkin, vaikka koetti kai-kin tavoin pitää itsensä erillään MacTorrianin klaanin paavilaisista tavoista.

– Älä puhu kuolemasta, Agnes oli kuitenkin huudahtanut. – Eihän suuri osa naisista kuole synnytykseen.

– Koskeekohan se hirveästi, Ailsa oli mutissut ja kalvennut vähän lisää.

Siihen ei Agnes ollut osannut sanoa mitään. Hän oli vain mieles-
sään miettinyt, miten epätoivoisesti Ailsa olisi juuri tällä hetkellä tar-
vinnut äitiään, jolta kysyä tuollaisia asioita ja joka olisi osannut niihin
vastata. Miten katkeraa olikaan, että näinkin tärkeässä tilanteessa olisi
Lorna ja Kenneth MacTorrianin ilmaantuminen Gilleshieliin ollut
täysi katastrofi.

Nyt Agnes tarttui uudelleen kirjaansa, jonka oli laskenut kädes-
tään kyselläkseen Fingalin muistikuvia Ailsan syntymästä. Tottahan
hän ymmärsi, että kymmenvuotiaalla pojalla oli ollut elämässään pal-
jon kiinnostavampia asioita pohdittavaksi kuin sisaren syntymä, esi-
merkiksi juuri isonveljen uusi varsa. Mutta silti hän oli salaa toivonut
saavansa kuulla Kenneth MacTorrianista edes jonkin inhimillisem-
män muiston, jotakin muuta kuin ylimalkaisen ”isä ei ole kovinkaan
lempäluontoinen” tai ”jos äidille olisi sattunut jotakin, isä olisi tie-
tysti mennyt uudelleen naimisiin”. Kyllä kai Kenneth MacTorrian oli
sentään mennyt kappeliin rukoilemaan synnytysten ajaksi? Tai käynyt
tervehdimässä vaimoaan lastensa syntymän jälkeen? Tai...

Samassa kirjaston ovi lensi auki sellaisella voimalla, että takorautainen
kahva rusahti syvälle puupanelointiin ja jätti siihen jäljen, johon tule-
vina vuosina toisinaan viitattaisiin hiukan huvittuneesti sanoin ”tuo
tuli sinä iltana, kun...” Kynnyksellä seiso i Alistair Gilfillian sen näköi-
senä kuin ei olisi tiennyt, olisiko hänen pitänyt olla kauhuissaan siitä,
mitä oli tapahtumassa, vai kiitollinen siitä, että se vihdo in tapahtui.

– Ailsa...

Mies ei saanut mitään muuta suustaan. Mutta eihän hänen tietysti
tarvinnutkaan, sillä sekä Agnes että Fingal unohtivat saman tien kir-
jansa ja lehtensä.

– Vai niin, Fingal sitten vastasi hieman epävarmasti, aivan kuin
hänkään ei olisi oikein tiennyt, mitä sanoa.

– Onko kaikki järjestyksessä? Agnes kysyi. – Tarvitaanko jotakin?

Alistairin olo näytti helpottuvan hieman, kun häneltä kysyttiin selkeä ja yksinkertainen kysymys.

– Rouva Lobban tahtoo sinut sinne, Agnes, hän ilmoitti, kutsuen Agnesia etunimeltä luontevasti ehkä ensimmäisen kerran, sillä nyt miehellä oli parempaakin murehdittavaa kuin oma asemansa.

Agnes hätkähti.

– Minut? hän toisti kauhistuneena.

Agnesin mieleenkään ei ollut tullut, että hänen pitäisi sekaantua Ailsan synnytykseen millään tavalla. Hän oli olettanut, että riitti, kun hän Gilleshielin emännän ominaisuudessa huolehtisi kaikesta synnytykseen liittyvästä tarpeistosta, mitä se ikinä olikin. Agnesilla ei tietysti ollut mitään käsitystä siitä, millaisia tavaroita tai asioita synnytyksessä käytettiin, mutta hän oli olettanut, että lapsenpäästäjä lähettäisi sanan ja sitten hän vain määräisi Orlan tai Millien tai jonkun muun palvelijattarista täyttämään toiveen. Itse hän oli ajatellut todellakin mennä kappeliin rukoilemaan, että Ailsa kuuluisi niihin naisiin, jotka eivät kuolleet synnytykseen.

– Eihän minusta ole siellä mitään apua! hän nyt puuskahti.

Mutta Fingal rypisti kulmiaan.

– Tietysti sinä menet. Sinähän olet minun vaimoni.

– Mitä sillä on tämän asian kanssa tekemistä! huudahti Agnes.

– Kuvitteletko sinä, että *MacGille Donnin* sisar synnyttää ilman että *MacGille Donnin* vaimo on paikalla!

– Onko sinun äitisi ollut paikalla, kun isäsi sisaret...

– *Neamh gràsmhor*, Fingal kohottautui turhautuneena tuolissaan, – he eivät synnyttäneet Gilleshielissä!

Agnes katsoi mieheensä tyrmistyneenä.

– Ei kukaan ole aiemmin sanonut, että minun pitää...

– Kai sinä nyt käsitit sen sanomattakin! Eivätkö naiset yleensä halua olla toistensa tukena tällaisissa tilanteissa?

Viime hetkessä Agnes sai suljettua suunsa eikä paljastanut, että niin monessa asiassa kuin hän olikin vapaasta tahdostaan ja jopa joskus

sen yli ollut Ailsan tukena viime kuukausina, hän ei ollut todellakaan käsittänyt tuen tarpeen yltävän myös tällaiseen tilanteeseen, jonka kulusta hänellä ei ollut mitään käsitystä.

Samassa Millie tunki ovella seisovan Alistairin ohi suorastaan röyhkeästi, niin että *gillie* horjahti päin ovenpieltä.

– Rouva! piika huudahti. – Rouvaa tarvitaan ny!

4. Synnytyshuoneessa

Muistellessaan myöhemmin tuota tammikuista pakkasyötä Agnes ei voinut olla ajattelematta, että oli ollut pelkkää siunausta, kun hänellä ei ollut minkäänlaisia ennakkotietoja ihmisen syntymästä. Hän oli ollut tietoinen siitä, että naisia kuoli synnytykseen, mutta ei ymmärtänyt miksi, vaikka olikin kuullut Ailsan pohtivan tapahtuman kivuliaisuutta. Mikäli hän olisi vähääkään aavistanut, mitä synnyttäminen todellisuudessa merkitsi, häntä ei olisi saatu edes köysiin sidottuna ja miesvoimin kannettuna yläkertaan Ailsan makuuhuoneeseen.

Tosin Agnes ei ollut aivan varma siitä, oliko lapsenpäästäjä sen ilahtuneempi hänen saapumisestaan synnytyshuoneeseen kuin hän oli itse. Epäilemättä Riane Lobban oli käsenyt kutsua hänet, koska hän oli *MacGille Donnin* vaimo, sillä Tiree Kerr vaihtoi muutaman tiukan sanan juuri keittäjättären kanssa Agnesin tultua sisään. Ketään ei ihmetyttänyt se, että rouva Lobban osallistui tähänkin tapahtumaan aivan luontevasti, olihan hän niin monta vuotta huolehtinut kaikesta Gilleshielissä tapahtuvasta ja erityisesti Ailsaan liittyvästä sen jälkeen, kun Alistairin äiti oli kuollut.

Vaikka naiset olivat sähköhdelleet huoneen nurkassa ja vaikka heidän käyttämänsä sanat eivät olleet tutuimpia, Agnes oli tullut hyvin äkkiä aavistamaan, miksei Tiree Kerr olisi halunnut häntä Ailsan luo. Agnes saattoi olla *MacGille Donnin* vaimo, mutta yhtä lailla hän oli raajarikko, eikä minkään viallisen läsnäolo tietysti ollut lapsenpäästäjän mielestä synnytystilanteelle eduksi. Arvatenkin Tiree Kerr epäili tosissaan Agnesin tulleen lapsena kehdoms vaihdetuksi peikkojen tai keijujen penikkaan ja aiheuttavan nyt puolestaan jotakin vahinkoa Ailsalle tai syntyvälle lapselle.